

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 745. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708756386512.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

Tillæg

Prolog

597

Palazzo : (ital.) palæ. - *Canal grande* : hovedvandvejen gennem Venezia. - *dunstopfyldt* : opfyldt af damp, tåge. - *Serenadebarker* : formodentlig gondoler til turister med en mere eller mindre smægtende sanger om bord: *barca* (ital.) = båd. - *amore* : (ital.) kærlighed, skat. - *Lejebibliothekerne* : dvs. private udlånsinstitutioner, der fortrinsvis disponerede over populærlitteratur.

598

Sala : (ital.) salon. - *jeg er Læge* : ligesom Drachmanns faktiske bekendte, den sydtyske læge Friedrich Kappier (1841-1908), der virkede i Venezia fra 1875, især som gynækolog, og for øvrigt også var skønlitterært aktiv. Se Jørgen Breitenstein: »Holger Drachmanns Venezia«, i *Danske Studier* 1969, særlig s.63. - *Vilhelm Meister* : Goethes dannelsesroman *Wilhelm Meisters Lehrjahre* (1795-96) med fortsættelsen *Wilh. Meisters Wanderjahre* (1821 og 1829). Sml. Efterskrift s.655.

599

Nôtre [Notre]-Dame de Paris : Victor Hugos farverige historiske roman fra 1830, på dansk oftest med titlen *Klokkeren fra Notre Dame*. - *ejendommelige* : karakteristiske, individuelle. - *drakoniske* : overdrevent strenge. - *Hælvten* : halvdelen.

Intermezzo

600

skrangler : skramler, -*fidel(e)* : gemytlig, lystig. - *Enspænderfrakke* : enkeltradede frakke eller jakke. - *Teniers* : den flamske maler David Teniers (1610-90) og *Ostade* : den hollandske maler Adriaen van Ostade (1610-85) er kendt for deres friske folkelivsbilleder.

601

drakonisk : alt for strengt. - *nu (...) vil tillivs* : 1889 indførtes lov om hundeafgift, også med bestemmelser mod løsgående hunde, specielt i byerne. - *Høker(ens)* : handlende med levnedsmidler, viktualiehandler.

602

blommede : blomstrede. - *Vintergækker (...) gætte* : gætte, hvem vintergækkerne kommer fra, i den kendte leg tidligt om foråret/før påske.

746

603

Sporvognsomnibussen (...) lunter afsted : det erindres, at trækraften var heste. - *Amontillado (en)* : sherry-type.

Ulf Brynjulfsens efterladte Papirer. Den første Kærlighed

604

Byron : se Efterskrift s.657f. - *den staar (...)* *Syndefald* : Byrons *Don Juan* , 1.sang, str. 127, v.2-3: »It stands alone,/ Like Adam's recollection of his fall.« På dansk her næsten som i Drachmanns o vers. (Første halvbind, 1882, s.55), der dog har »ene« i st. f. »alene«. - *Komments* : (af fr. og ty.) drikkelag. - *Bakkanaler* : gilder, udskjelser med alkohol. - *Josef* : Josef i Ægypten demonstrerede kyskhed ved at afvise de utugtige opfordringer fra Potifars hustru (1. Mos., kap.39); han blev ilde medhandlet af de fleste af sine brødre og havde således det moralske fortrin.

605

Kønnet : kvindekønnet. - *Die Dame (...)* *nicht* : (ty.) »Den dame, som jeg elsker, siger jeg ikke navnet på«, fra en yndet Salonlied af F. Löwe fra 1800-t. - *Halv-Verdnen (s)* : den finere del af prostitutionen.

606

Nimbus : stråleglans som med helgenglorie. - *tage op paa (Arven)* : låne med arven som sikkerhed, tage forskud på. - *Moderatør-Lampe* : olielampe med særlig reguleringsindretning for olietilførsel; ældre end 1870-80ernes gængse petroleumslamper.

607

Kærlighedshof : mere eller mindre legendariske kvindedomstole, hvor subtile spørgsmål om kærlighedens væsen og problemer kom til forhandling, i troubadour-miljøer i 1200-t.; måske aktualiseret af bl.a. E. Trojels disputats *Middelalderens Elskovshoffer* (1888). - *Indskydelser* : impulser, ikke-besluttede handlinger og forestillinger; mere end blot flyvetanke. - *Renommist* : ilde berygtet person. - *Frakke* : (lang) jakke. - *Tjænestepigehjem* : institution eller pensionat for tjenestepiger.

608

Inkvisitor(s) : streng, især kirkelig forhørsdommer. - *Paletot* : let overfrakke. - (...) *Betegnehe! ... Vi stod (...)* : Mellem de to afsnit har digteren i trykmanuskriptet overstreget flg. fra den mundtlige dialogiske situation, hvori Ulfs selvbiografiske fortælling var indlagt: '*Vent lidt! sagde Gerhard og holdt Haanden for Øjnene, som for at fæste Billedet bedre. - Nu har jeg hende! Vil De blot sige mig: det var altsaa denne unge Pige, som De blev gift med?*

Nej! svarede Ulf dæmpet [strøget: efter et kort Ophold]. Det var ikke hende, men .....

Videre! bad Gerhard .

Brynjulfsen fortsatte:'

747

609

Væddeløbssporten : fra 1870 afholdtes væddeløb på Eremitagesletten. - *Kapervogn* : hyrevogn, der under kørslen optager (kaprer) passagerer. - *Gentlemanløb (et)* : væddeløb for ikke-professionelle, altså herrer og ikke jockeyer. - *fortrædelig* : sur, ærgerlig. - *Amazon(e)s* : kvindelig kriger i græsk sagnverden; en kvindelig ridedragt hed omkr. 1890 amazonedragt, amazonekjole. - *Adonis* : billedskøn ung mand, egl. den græske kærlighedsgudinde Afrodites elskede. - *Aarestrup* : Emil Aa. (1800-56), jf. Efterskrift s.655. - *Har en mere rosenrød Mund/sin Elsker kunnet bide?* : fra Emil Aarestrups digt »Charlottenlund«, str.6 (*Digte* 1938, *Danske Klassiker*es Aarestrup-udvalg, s. 94).

610

Maraschino (en) : en kirsebærbrændevin. - (*Guld*)*remontoiruhr* : særlig optrækkeligt lommeur. - *Fuks(er)* : mørkerød hest. - *Nysølv(s)* : en søvlignende legering. - *Skumkæder* : kæder på hestens bidsel. - *Char-a-banc* : (af fr.) åben vogn med sidebænke, - *paillegul(e)* : strågul, bleggul.

611

Saddelpladsen : det fineste område af tilskuerpladser, - *parere* : vædde. - *Bredgade* : altså Ulfs families overklassekvarter. - *Bonvivant* : (af fr.) levemand. - *Estrade(n)* : forhøjning med tilskuerpladser.

612

midt i Prikken : lige i centrum. - *Kirsten Pils Kilde* : den angivelige helligkilde, hvorom først et kildemarked, siden Dyrehavsbakken (nuv. Bakken) havde udviklet sig. - *Dæmring* : tusmørke, skumring. - *Askepot* : den stedmoderligt behandlede pige i brødrene Grimms eventyr af samme navn i deres *Kinder- und Hausmärchen* (1812-15). - *Ryste-Toddy* : specialitet blandet af vand fra Kirsten Pils Kilde og cognac plus sukker. - *Kamme* : flerfarvet, skåret ædelsten med reliefbillede.

613

Dryade : i græsk mytologi en gudinde, der bor i træer. - *Katzenjammer og Prækner* : jf. n.t.s.44. *Herredsfoged* : dommer og politimester. - *Thingsret* : formue- og ejendomsret, jf. n.t.s.622. - *Schous Forordninger* : lovsamling startet 1777 af J.H. Schou (1745-1840) og fortsat siden som standardværk for jurister. - *Byron, Bums og Heine* : se Efterskrift s.657f., s.659 og s.658. - *Jagt* : enmastet sejlskib.

614

Frokost : morgenmad. - *nye Liv* : jf. Dantes selvbiografiske fortælling og digtsamling *Vita nuova* (ca. 1290) om hans livsforandrende forelskelse i Beatrice. - *Vindbeutel* : charlatan, - *latinsk Jura* : (faget) romerret.

615

Blanfoe polydor : en særlig slags billardspil. - *Jonathan* : tro kammerat, ligesom Sauls søn Jonatan i forhold til David i GT, jf. 1. Sam., kap.14 - 2. Sam., kap.1, navnlig v.26. - *Agentur* : salgsarbejde for et firma. - *det Decennium* : (1860ernes) årti. - *Tabet af Hertugdømmerne* : dvs. af Slesvig og Holsten ved krigen 1864. - *indbyrdes Spaltning* : 748 mellem Højre og Venstre i dansk politik i resten af århundredet; jf. Efterskrift s.644. - *Race-Krige* : i den racetænkende Drachmanns perspektiv sikkert den fransk-tyske krig 1870-71, måske også den russisk-tyrkiske 1877. - *Borgerkrige* : der tænkes vel især på Pariserkommunen 1871. - *Jus* : jurastudiet. - *Arnen* : hjemmet.

616

en Milsvej : I dansk mil = ca. 7,5 km. - *mournful[]* : (eng.) sørgmodig, sorgfuld. - *gloomy* : (eng.) dystert. - *kunne øjne* : nutid flertal, se Efterskrift s.682f.

617

ville fritte : se Efterskrift s.682f. - *torebet Sejl* : sejl mindsket med to reb. - *klodsrebet Fok* : tæt rebet og evt. formindsket forsejl.

618

plat for Vinden : i direkte medvind. - *Braaddene* : brænding, voldsomt brydende bølger. - *Wahlverwand[t]schafft* : det tyske ord, der som titlen på Goethes roman fra 1809 betegner en kemisk-psykologisk samhørighed. - *Elementet* : her altså: havet. - *Bomløbet* : mellem nordenden af Flådens Leje og Toldbodbroen.

619

Scribe : Eugène Scribe (1791-1861), fransk teaterforfatter, hvis velkonstruerede og overfladiske dramatik nød stor popularitet også på Det Kgl. Teater i København. - *Calderon* : Pedro Calderon de la Barca (1600-81), stor spansk dramatiker, genopdaget af romantikerne, i Danmark bl.a. J.L. Heiberg. - *H.F. Ewald* : (1821-1908), populær forf. af underholdende, ofte historiske romaner. - *Bjørnson (...) i Italien* : den norske digter Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1909) opholdt sig under en længere udlandsrejse 1860-63 især i Rom. - *forandret Signaler* : i 1872 vakte Bjørnson megen debat i Danmark ved at anbefale, at man forandrede signaler til det forsonlige over for Tyskland («signalfejden»). - *Den russiske Roman* : blev kendt i Danmark gennem oversættelser (ved Vilh. Møller) i 1870erne af Turgenev - med stor virkning på det moderne gennembruds forfattere - og fra midten af 1880erne af L. Tolstoj (især ved de russiskkyndige E. Hansen og W. Gerstenberg) og Dostoevskij (mest ved Drachmanns søster Erna Juel-Hansen). De forelå lidt tidligere på tysk og fransk; en indflydelsesrig fransk orientering forelå med E.-M. de Vogue: *Le Roman russe* (1886), endvidere Georg Brandes: *Indtryk fra Rusland* (1888). - *sin Ø (...) Hugo* : den franske digter Victor Hugo (1802-85) var som fjende af Napoleon III gået i landflygtighed og boede på den britiske Kanal-ø Guernsey indtil 1870. - *ligesom Garibaldi* : den italienske frihedshelt Giuseppe Garibaldi (1807-82) boede på øen Caprera nord for Sardinien, når han ikke stod i spidsen for militære aktioner imod Pavestaten og dens allierede. - *Den store (...) Imperator* : Napoleon III (1808-73), fransk kejser 1852-70. - *Martensen* : den toneangivende 749 teolog og biskop H.L. Martensen (1808-84) havde god afsætning på bl.a. sin *Den kristelige Ethik* (1871-78). - *Blicher* : St. St. Blicher (1782-1848). - *Carl Bagger* : (1807-46), boheme og forfatter af bl.a. romanen *Min Broders Levnet* (1835), der spillede en væsentlig rolle for Drachmann som romanforfatter. - *vor bornholmske Saxo Grammaticus* : den bornholmskfødte store sprogforsker og latinist J.N. Madvig (1804-86), der havde anmeldt Baggers roman i *Maanedsskrift for Litteratur* i 1835. - *Aarestrup* : Emil Aarestrup (1800-56) kom først rigtig i fokus ved en posthum udgivelse af hans digte med forord af Georg Brandes i 1877. - *Stiftsfysikus* : overordnet embedslæge i provinsen. - *Andersen* : H.C. Andersen (1805-75) led i sine sidste år af leverkræft. - *Revue des deux mondes* : det også uden for Frankrig meget læste, bredt kulturelle 14-dagesskrift, grundlagt 1831. - *Athenæum* : læseforening 1824-1901 i København. - *Deviser* : sedler med vers eller billedgåder. - *Nordens Athen* : navnlig i 1840erne og nærmest flg. årti den

prangende betegnelse på København. - *nye Kirker* : propagandaen for at bygge nye kirker, bl.a. i den stærkt voksende hovedstad, organiseredes i 1890 i Udvalget for Kirkesagens Fremme. - *Sædelighed* : jf. den såkaldte sædelighedsfejde, hvor man især i årene 1883-87 i Danmark, Norge og Sverige stredes om opretholdelsen af den gamle officielle kønsmoral. - *Totalafholdenhed* : kan dels parodisk sigte til et standpunkt i sædelighedsdiskussionen, dels til tidens aktive afholdsbevægelse over for alkohol. - *Hundeskat* : indført 1889. - *indre Mission* : den pietistiske vækkelsesbevægelse og kirkeretning fra midten af 1800-t. vandt i slutningen af århundredet også stærkt frem i København. - *lod (...) ligge links* : (af ty.) tog man sig ikke af. - *Bondevenner* : politisk gruppering i 1850erne og 60erne, hvis tilhængere senere indgik i Venstre. - *Doktrinære* : der sigtes formodentlig til de Nationalliberale, hvis storhedstid endtes med katastrofen i 1864, men som endnu lod sig identificere i en periode senere, inden de smeltede sammen med godsejerne i Højre.

620

Kierkegaard : Søren Kierkegaards (1813-55) skrifter lægger op til meget divergerende arter af kristendomsvurdering. - *Feuerbach* : Ludwig Feuerbach (1804-72), tysk religionsfilosof, der i hovedværket *Das Wesen des Christentums* (1841) opfattede forestillingerne om Gud som projektioner af menneskers følelser, behov osv. - *Strauss* : den tyske religionshistoriker D. Fr. Strauss (1808-74) havde i værket *Das Leben Jesu* (1835) forsøgt at meddele en rent historisk opfattelse af Jesuskikkelsen og dens ry. - *Renan* : den franske religionshistoriker Ernest Renan (1829-92) havde bl.a. med bogen *Vie de Jésus* (1863) 750 fortsat og udbredt den samme betragtningsmåde, der af teologer opfattedes som gudsfjendtlig. - *en tidligere Lærer* : se Efterskrift s.646 om modellen, Drachmanns gymnasielærer på Metropolitanskolen og ven, litteraturhistorikeren Kristian Arentzen (1823-99). - *aforistisk* : i kort, tilspidset form. - *den milesiske Venus* el. Venus fra Milo: den berømte Afroditestatue fra øen Melos, opstillet i Louvremuseet i Paris. - *Koteri* : (litterær el. kunstner)klike. - *litterært Hakkelseskæren* : at skære hakkelse i døgnets rejsestald er en betegnelse, oprindeligt i et digt 1861 af Carl Ploug, på journalistisk arbejde; videre om anmelderi o.lign. - *Sisyfusarbejde* : uendelighedsarbejde som det, hvormed Sisyfos straffedes if. græsk mytologi, - *sit Arbejde* : jf. Kr. Arentzens 8 bind lange værk *Baggesen og Oehlenschläger* (1870-78). - *f Ny og Næ* : titlen på en digtsamling af Vilh. Bergsøe (1867). - *Krøllepapir* : papir, der bruges til at sætte krøller, papillotter. - *Kikindiewelt* : (af ty.) grønskolling.

621

Styverfængere : personer, der kun er ude på pengefortjenesten ved fx litterært arbejde. - *Skælm* : bedrager; hos Holbek og Kjær (1969) nr. 3563. - *Nelsons Undskyldning* : den engelske søhelt admiral H. Nelson (1758-1805) førte angrebet på Københavns Red 2. april 1801; da hans foresatte, flådechefen H. Perker, signalerede til ham, at slaget skulle afbrydes, satte Nelson kikkerten for sit blinde øje; da han således var undskyldt for at se signalet, fortsatte han angrebet og vandt. - *en Fører* : Georg Brandes (1842-1927), hvis epokeskabende forelæsninger over *Hovedstrømninger*, påbegyndt nov. 1871, påhørtes af bl.a. Drachmann; jf. Efterskrift s.646. - *Og Sol (...) ned* : jf. Præd.Bog, kap.1, v.5. - *Iliaden blev til Odysseen* : af de to Homeriske heltedigte handler det første (i tidsskriftrykket fejlagtigt stavet *Illiaden*) om krig og erobring, det andet om den brydsomme og farefulde hjemrejse.

Af Ulf Brynjulfsens Papirer. (Et Kapitel af en større Roman) »Der er en Ø i Livet«

622

Der er en Ø i Livet : citat fra Claras sang i Første Handling af Oehlenschlägers syngespil *Ludlams Hule* (1814), hvis 1. str. lyder: »Der er en Ø i Livet, / Dens rette Navn er Elskovs Ø, / Af steile Field omgivet, / Midt i den bittre Sø. / Enhver, som hører Øens Fryd, / Sig ønsker derhen, og iler derhen, / Men kommer snart tilbage / Med revne Seil igien.« (Poet.Skr. udg. af F.L. Liebenberg, 14. Deel, 1859, s.21). - *den og den Ø* : skildringen er digtet over Drachmanns kærlighedshistorie (og hans senere første hustru Vilhelmine Erichsen) på Bornholm; 751 holm; men øen identificeres ikke nærmere i teksten. - *Herreds- eller Byfoged* : se n.t.s.613 - *Jus* : se n.t.s.615. - *Jagt* : se n.t.s.613. - *Trekroner* : søfortet foran Københavns havn. - *oret* : fordærvet, mideholdigt. - *Beskøjt* : tvebak. - *Schous Forordninger* : se n.t.s.613. - *Aagesens Thingsret* : den københavnske juraprofessor Andreas Aagesen (1826-79) holdt normgivende forelæsninger om formue- og ejendomsret (tingsret) og udgav skrifter derom 1866ff. - *Byron (...) Heine* : se Efterskrift s.657f.

623

stik i Stævn : direkte forfra. - *som en Columbus* : jf. s.625f.o. - *i en Folie* : på en baggrund.

624

Kirsten Pils Kilde : se n.t.s.612. - *lagde bort fra* : styrede væk fra. - *Digterne altid ville* : se Efterskrift s.682f. - *tyve Grader Reaumur* : svarende til ca. 25° Celsius. - *Ulk(en)* : søulk, erfaren, barked sømand.

625

Guanahani(s) : den ø i Bahamagruppen, som Columbus nåede i 1492 og kaldte San Salvador. - *Va; rp* : trosse, fortøjningsreb. - *Fataliteter* : fortrædeligheder. - *Iaa for Dræg* : lå for anker. - *Omen* : (af lat.) varsel. - *Torneroses Ø* : hvor man sov ligesom prinsesse Tornerose i brødrene Grimms eventyr i deres *Kinder- und Hausmärchen* (1812-15). - *Sprøjtehuset* : brandstationen.

626

Dyrehavsbakken : sml. s.612f. - *Lyst (...) mørkt bag* : se n.t.s.119. - *blisset* : med et lyst felt i panden. - *vates* : (lat.) profet, digter.

627

Queue : (af fr.) kø, billardstok. - *Pyramide* : en art billardspil. - *ret artige* : virkelig kraftige. - *Sybariter* : livsnydere, nydelsessyge. - *pokulerede* : drak, svirede. - *(ganske) enkelte* : her formentlig i betydningen: enkle. - *henkastede under en Mellemakt* : som Drachmanns digt »Sakuntala« påbegyndt en teateraften i München 1876, tr. i romanen *En Overkomplet* (1876). - *Heine (...) smaa Sange* : »Aus meinen grossen Schmerzen/ Mach' ich die kleinen Lieder« lyder det i nr. 36 i afdelingen »Lyrisches Intermezzo« i Heinrich Heines *Buch der Lieder* (1827). - *stadigt* : vedholdende. - *det stille Vand, den dybe Grund* : jf. ordsproget »Det stille vand har den dybe grund«.

628

Pariserkommunen : den kommunistiske opstand i Paris i forårsmånederne 1871 blev blodigt nedkæmpet; nogle af de overlevende flygtede til London. - *en Vulkan* : Ætna på Sicilien, hvor Drachmann på en ungdomsrejse havde en lignende oplevelse. - *meget skal (...) tilgivet* : jf. Luk., kap.7, v.47.

629

norske Kniv : vel det samme som tollekniv, en bredbladet snittekniv; måske med en hentydning til offerscenen i 4.akt af Oehlenschlägers *Hakon Jarl hin Rige* (1807). - *Dèr ser De* : i denne adressering er bevaret et spor af den mundtlige fortællesituation i romanen, hvor Ulf 752 beretter for Henrik Gerhard under et besøg (I, kap.14). I romanen var der således ikke tale om »Papirer« (i titlen på dette tidsskrifttryk), hverken som skriftstykke eller oplæsning. Men Ulfs beretning blev udeladt ved trykningen, jf. Efterskrift s. 681.